

AGRÁRMINISZTERIUM

ÉRTÉKELÉSI JELENTÉS

A VP 6. prioritás intézkedéseinek hozzájárulása a társadalmi befogadás elősegítéséhez és a szegénység csökkentéséhez

„A Vidékfejlesztési Program lebonyolítását támogató informatikai rendszerek fejlesztését támogató informatikai és közigazgatási szakértői tanácsadás, valamint a KAP 2020-hoz kapcsolódó monitoring tervezői feladatok és szaktanácsadás ellátása” című projekt keretében

Projektvezető:

Saad Tamás

Szakértők:

Rácz Katalin, Király Gábor, Nagy Zita, Bakucs Zoltán, Fertő Imre

Field Consulting Services Zrt.
1025 Budapest, Vihorlát utca 33.
Adószám: 25445525-2-41; Cg. 01-10-048706

Készült: 2019.10.31.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió

Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A vidéki térségekbe beruházó Európa

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
1 Vezetői összefoglaló	3
1.1 Bevezetés.....	3
1.2 Problémafelvetés	3
1.3 Módszer	3
1.4 Eredmények.....	4
2 Executive summary.....	6
2.1 Introduction.....	6
2.2 Issue raised.....	6
2.3 Method.....	6
2.4 Results.....	7
3 Bevezetés	9
4 Módszertan	11
5 Elemzés.....	12
5.1 Helyzetértékelés.....	12
5.2 Eredmények, hatások	19
6 Következtetések és ajánlások.....	24
7 Felhasznált irodalom.....	26
8 Mellékletek.....	27

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

1.1 Bevezetés

Az EMVA felhasználását szabályozó európai uniós jogszabályok előírják a támogatások hatásainak, tapasztalatainak rendszeres értékelését. Ennek megfelelően a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága a Program értékelési tervének 2019. évi feladatai közül megrendelte a Field Consulting Services Zrt. által vezetett konzorciumtól a „A VP 6. prioritás intézkedéseinek hozzájárulása a társadalmi befogadás elősegítéséhez és a szegénység csökkentéséhez” értékelés elkészítését. Jelen dokumentum ezt a témakört a 2019-ben már elérhető információk alapján értékeli. A program előrehaladásával a témakör további – az előrehaladás révén keletkező új eredményeket is figyelembe vevő – értékelése tervezett 2020. év során.

1.2 Problémafelvetés

A 2014–2020 közötti időszakban az Európai Unió célkitűzése, hogy az országos szegénységi küszöb alatt élő európaiak arányát 25 százalékkal csökkentse, több mint 20 millió embert emelve ki a szegénységből (EC, 2010a). Az Európa 2020 céljainak elérése érdekében az EU valamennyi szakpolitikája, így a Közös Agrárpolitika II. pillére is kiemelt figyelmet fordít a vidéki térségek fenntartható fejlődésének elérése érdekében a társadalmi befogadás előmozdítására, valamint a szegénység csökkentésére.

A tématerület növekvő jelentőségét mutatja, hogy míg korábban a szegénységcsökkentés nem jelent meg explicit célként a KAP-vidékfejlesztésben, illetve elsődlegesen a munkahelyteremtésen és a LEADER helyi programokon keresztül érvényesült, a jelenlegi programidőszakban a vidékfejlesztés jogszabályi alapjait lefektető uniós rendelet (1305/2013/EU rendelet) a hat vidékfejlesztési prioritás egyikeként (6. prioritás) a társadalmi befogadás előmozdítását és a szegénység csökkentését kiemelt célkitűzésként jelöli meg.

Az EU 2020 Stratégia célkitűzéseivel összhangban Magyarország is a szegénységben és a társadalmi kirekesztettségben élő népesség arányának jelentős csökkentését irányozta elő a programidőszakban. A *Nemzeti Reform Programban*, illetve a *Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiában foglaltak szerint* 2020-ra Magyarország a 2008-as bázisértékhez képest 450 000 fővel kívánja csökkenteni a szegénységben élők számát. A szegénység csökkentését és a társadalmi befogadás erősítését Magyarország a vidékfejlesztés eszközrendszerével is támogatja. Ezzel összefüggésben jelen értékelés annak vizsgálatát célozta, hogy a 2014-2018 közötti időszakban a Vidékfejlesztési Program (VP) beavatkozásai milyen mértékben és módon járultak hozzá Magyarország vidéki területein a szegénység csökkentéséhez¹.

1.3 Módszer

A Vidékfejlesztési Program vidéki szegénység csökkentéséhez való hozzájárulásának vizsgálatát a közös módszertani útmutató (*EC Guidelines Assessing RDP Achievements and Impacts in 2019*) által ajánlott komplex módszertanra alapoztuk. Első lépésben feldolgozásra kerültek a vidéki szegénység csökkentésében releváns intézkedések előrehaladásáról képet adó támogatási adatok, valamint sor került a tartalmi értékelési kritériumok alapján a tárgyidőszakban megjelent pályázati felhívások vizsgálatára, tematikus kategorizálására. Ezzel párhuzamosan megtörtént a 2013-2018 közötti időszakban megjelent, vidéki szegénység trendjeivel foglalkozó szakirodalom és a releváns statisztikai adatok feldolgozása. Emellett a megfelelő (MÁK, NAV, KSH) adatbázisok alapján meghatározásra kerültek a vidéki szegénység szempontjából releváns közös eredmény- és hatásindikátorok, valamint az egyéb addicionális mutatók. Az eredmények validálása céljából szakértői interjúk is készültek a végrehajtásban közreműködő szakértőkkel, döntéshozókkal, a vidéki szegénység témakörével

¹ Az elemzés alapjául szolgáló értékelési kérdés: Q25 - A vidékfejlesztési program milyen mértékben járult hozzá az Európa 2020 stratégia azon kiemelt céljának teljesítéséhez, amely az országos szegénységi küszöb alatt élő európaiak számának csökkentésére vonatkozik?

foglalkozó kutatókkal, helyi fejlesztőkkel, valamint a Delphi módszerre alapozott online szakértői kérdőíves adatfelvétel lebonyolítására is sor került.

1.4 Eredmények

Az elvégzett értékelő vizsgálat alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett népesség aránya az EU-ban tapasztalt tendenciákkal megegyezően Magyarországon is jelentősen csökkent a 2014-2018 közötti időszakban. Míg 2012-ben a teljes népesség 34,8%-a, addig 2018-ban 19,6%-a tartozott ebbe a csoportba, amely összességében mintegy 1.887 ezer embert jelentett (EuroStat).

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a szegénység vagy kirekesztés kockázatának kitettség, illetve a jövedelmi szegénység jellegzetes területi mintázatot mutat: a dinamikusan fejlődő központoktól, nagyvárosoktól egyre távolodva, azok agglomerációján túl, a szegénység egyre jelentősebbé válik, összefüggésben a jövedelemszerzés területileg eltérő lehetőségeivel. Lényegében ezt támasztja alá, hogy a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének kitett népesség aránya a gyéren lakott vidékeken 25,8%, a közepesen sűrűn lakott térségekben 18,9%, a sűrűn lakott térségekben pedig 14,2%. A 2014 és 2018 közötti időszakban a vidéki térségekben a javulás 68 %-os volt, ami jelentősen meghaladta az országos értéket. A városi és közepesen sűrűn lakott térségekben a javulás közel azonos mértékű volt: előbbiben 59, utóbbiban 60 %-kal csökkent azok aránya, akik szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének voltak kitéve. Noha a szegénység, illetve társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek aránya Magyarországon minden településkategóriában csökkent, a kistelepülések (községek) hátránya megmaradt.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztés kockázatának vizsgált időszakban bekövetkezett csökkenésében jelentős szerepet játszott, hogy Magyarországon számottevően javultak a foglalkoztatási jellemzők. A javulás eredményeként az elmúlt években a foglalkoztatottság tekintetében sereghajtóból az Európai Unió középmezőnyébe került az ország. A növekedés háttérében a hazai elsődleges munkapiac növekedése mellett szerepet játszott – a vidéki térségeket érdemben érintő – közfoglalkoztatási programok felfutása és a külföldön munkát vállalók számának növekedése. Ezen kívül számos olyan központi intézkedés (pl. a nyugdíjkorhatár emelése, a tankötelezettségi életkor csökkentése, a kedvezményes nyugdíjazás lehetőségeinek korlátozása, a gyermekvállalás melletti munkavállalás támogatása, a megváltozott munkaképességűek ellátórendszerének változtatása, az aktív korúak jövedelempótló ellátásainak szigorítása) került bevezetésre, amelynek eredményeképpen emelkedett a gazdaságilag aktívak, illetve a rendszeres, bérjellegű jövedelemmel rendelkezők száma.

A 2014-2020 közötti programidőszak vidékfejlesztési intézkedései közül a vidéki szegénység csökkentéséhez a vonatkozó módszertani útmutató szerint az 1., 2., 3. és 6. prioritásokhoz tartozó intézkedések járulnak hozzá. A szegénységi küszöb alatt élő vidéki népesség csökkentésében játszott szerepe alapján a releváns intézkedések közül elsősorban a Program tudásátadási, képzési és munkahelyteremtési intézkedései, valamint a LEADER keretében megvalósuló helyi fejlesztések meghatározóak. Ezekről az elvégzett értékelés alapján összefoglalóan elmondható, hogy a Vidékfejlesztési Program előrehaladottságának adott szintjén eredményeik még nem mérhetőek, illetve csak moderált előrehaladást mutatnak.

A Vidékfejlesztési Program megvalósításának vizsgált fázisában az értékelés részét képező, ökonometriai modellezésen alapuló hatásvizsgálat a vidékfejlesztési támogatások és a szegénységnek/kirekesztettségnek kitett népesség arányának csökkenése közötti oksági kapcsolatot tudott kimutatni. A vidékfejlesztési támogatásokra vonatkozó hatásvizsgálat eredményei szerint az egy főre jutó támogatás növelésével csökken a szegénységi ráta, azonban a becsült hatások egyelőre alacsonyak. Megbízhatóan hivatkozható oksági kapcsolat kimutatására a megfigyelések számának növelésével, azaz a Vidékfejlesztési Program hosszabb időtartamának vizsgálatával lesz lehetőség (az ex post értékelésben). Mindemellett a proxy indikátorokon

alapuló elemzések egyértelműen alátámasztották, hogy van összefüggés a vidékfejlesztési támogatások fajlagos mértéke és a legalacsonyabb sávban adózók számának csökkenése, illetve az egy főre jutó nettó jövedelem mértéke között, amelyek a szegénység csökkenéséről áttételesen adnak információt.

A Közös Agrárpolitika 2021 utáni korszerűsítésével foglalkozó elemzések a mezőgazdaság és a vidéki térségek fő kihívásaként jelölik meg a növekvő szegénységet, a lassuló gazdasági növekedés, az alulfoglalkoztatottság, a generációs megújulás, a térben egyenlőtlenül rendelkezésre álló infrastruktúrák és szolgáltatások, valamint a területi egyensúlyhiány mellett (EC, 2017). Tekintve, hogy a szegénység térbeli reprezentációja a gazdaságilag fejletlenebb régiókban kifejezettebb, a 2021-2027 közötti programidőszakban javasolt a KAP vidékfejlesztési intézkedései vonatkozásában a területi célzás erősítése, a régiók (illetve alacsonyabb területi egységek) gazdasági fejlettségének korábbinál hangsúlyosabb figyelembevételével. A fentiek mellett javasolt az EMVA fokozottabb együttműködése a szegénység csökkentésében releváns egyéb fejlesztési alapokkal (ERFA, ESZA), a városi és vidéki területek közötti kölcsönös függőség megteremtését alapelveként rögzítő integrált tervezés, nyomon követés és értékelés révén a szinergikus hatások kiaknázása céljából.

2 EXECUTIVE SUMMARY

2.1 Introduction

European Union legislation governing the use of the EAFRD requires regular evaluation of the impact and experience of grants. In line with this, the Rural Development Program Managing Authority has commissioned a consortium led by Field Consulting Services Zrt. to carry out an evaluation of the Program Evaluation Plan in 2019, „Contribution of the Rural Development Program - measures of priority 6. - to social inclusion and reducing poverty”. This document evaluates this topic based on information already available in 2019. As the program progresses, a further evaluation of the subject, taking into account the new results of the progress, is planned for 2020.

2.2 Issue raised

The European Union aims to reduce the proportion of European people living below the national poverty line by 25%, lifting more than 20 million people out of poverty between 2014 and 2020 (EC, 2010a). In order to achieve the Europe 2020 objectives, all EU policies, including the Common Agricultural Policy II. Pillar also pays particular attention to promoting social inclusion and reducing poverty in order to achieve sustainable development in rural areas.

The growing importance of the topic area shows that while poverty reduction was not an explicit goal in the past in rural development in the CAP, and it prevailed primarily through job creation and local LEADER programs, in the current programming period, the EU Regulation laying down the legal basis for rural development (Regulation (EU) No 1305/2013) identifies the promotion of social inclusion and poverty reduction as one of the six rural development priorities (priority 6).

In line with the objectives of the EU 2020 Strategy, Hungary also proposed for a significant reduction in the poverty and social exclusion rate over the program period. According to the National Reform Program and the National Social Inclusion Strategy, Hungary aims to reduce the number of people living in poverty by 450,000 by 2020 compared to the 2008 baseline. Hungary also supports poverty reduction and social inclusion through the rural development instruments. In this context, the present evaluation aimed to examine the extent and ways in which rural development program interventions have contributed to poverty reduction in rural areas of Hungary in the 2014-2018 period.

2.3 Method

The examination of the contribution of the Rural Development Program to the reduction of rural poverty was based on the complex methodology (*EC Guidelines Assessing RDP Achievements and Impacts in 2019*) recommended by the Common Methodological Guide. As a first step, support data showing the progress of measures relevant to the reduction of rural poverty were processed, and, on the basis of the content evaluation criteria, tenders published during the reference period were examined and thematically categorized. In parallel, the literature deal with the trends in rural poverty between 2013 and 2018 and the relevant statistical data were processed. In addition, common result and impact indicators relevant to rural poverty have been defined on the basis of appropriate (HST – Hungarian State Treasury, NTCA – National Tax and Customs Administrations, HCSO – Hungarian Central Statistical Office) databases, as well as other additional indicators have been also determined. Expert interviews were also conducted to validate the results

with specialists involved in implementation, decision-makers, rural poverty researchers, local developers, and it was taken an online expert questionnaire based on the Delphi method.

2.4 Results

On the basis of the evaluation study carried out, it can be clearly stated that the proportion of the population at risk of poverty or social exclusion decreased significantly in Hungary between 2014 and 2018, in line with the trends observed in the EU. While in 2012 34.8% of the total population, in 2018 19.6% belonged to this group, which in total amounted to about 1,887 thousand people (Eurostat).

However, it is important to note that the risk of poverty, exclusion or income poverty has a distinctive territorial pattern: moving away from dynamically developing centres and big cities, beyond their agglomeration, poverty is becoming more and more significant in the context of spatially different income opportunities. This is essentially confirmed by the fact that the proportion of the population at risk of poverty or social exclusion is 25.8% in sparsely populated areas, 18.9% in medium-density areas and 14.2% in densely populated areas. The improvement in rural areas was 68% between 2014 and 2018, which exceeded well the national level. In urban and densely populated areas, the improvement was nearly the same: the proportion of people at risk of poverty or social exclusion has decreased by 59% in the former and by 60% in the latter areas. Although the proportion of people at risk of poverty and social exclusion has decreased in all categories of settlements in Hungary, the disadvantage of small settlements (villages) has remained.

A significant contributor to the reduction in the risk of poverty or social exclusion during the period under review was the significant improvement in employment characteristics in Hungary. As a result of the improvement, in recent years the country has moved from tail-ender to a middle ground in the European Union. In addition to the growth of the domestic primary labour market, the rise was driven by the increase of public employment programs, affecting substantially the rural areas, and the increase in the number of people working abroad. In addition, a number of central measures (e.g. raising the retirement age, lowering the compulsory school age, limiting opportunities for early retirement, support for work with childbearing, change in the support system for people with disabilities, tightening income replacement benefits for the active age) have been introduced which have resulted in an increase in the number of economically active and regular earners.

Among the rural development measures for the 2014–2020 programming period, measures under priorities 1, 2, 3 and 6 contribute to reducing rural poverty according to the relevant methodological guidelines. Based on its role in reducing the rural population below the poverty line, the Programme's knowledge transfer, training and job creation measures, as well as local development within LEADER, are the most relevant measures. Based on the evaluation carried out, it can be concluded that their results are not yet measurable or only moderated at a given level of the progress of the Rural Development Program.

During the examined phase of the implementation of the Rural Development Program, the impact assessment based on econometric modelling as part of the evaluation could only show a weak causal link between rural development support and the decline in the poverty/exclusion rate of the population. According to the results of the impact assessment for rural development support, increasing per capita aid reduce the poverty rate, but the estimated impact is still low. Reliable causation can be demonstrated by increasing the number of observations, i.e. by examining the longer duration of the Rural Development Program (ex-post evaluation). In addition, analyses based on proxy indicators have clearly demonstrated that there is a correlation between the specific rate of rural development support and the reduction in the number of low-income taxpayers and the level of net income per capita, which indirectly provides information about the reduction in poverty.

Analyses of the Common Agricultural Policy (CAP) deal with modernisation after 2021 identify growing poverty as a major challenge for agriculture and rural areas, alongside slowing economic growth, underemployment, intergenerational renewal, spatially unequal infrastructures and services as well as territorial imbalances (EC, 2017). Given that the spatial representation of poverty is more pronounced in economically underdeveloped regions, it is recommended to strengthen territorial targeting for CAP rural development measures in the programming period 2021-2027, taking greater account of the economic development of the regions (or lower territorial units). In addition, it is recommended that EAFRD cooperate more closely with other development funds relevant to poverty reduction (ERDF, ESF), through integrated planning, monitoring and evaluation to establish synergies between urban and rural areas in order to exploit synergies.

3 BEVEZETÉS

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap felhasználását szabályozó európai uniós jogszabályok előírják (lásd 1303/2013/EU rendelet 56. cikk) a Vidékfejlesztési Program értékelését, ideértve az eredményesség, a hatékonyság és a hatások vizsgálatát. Ennek megfelelően a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága megbízta a Field Consulting Services Zrt. által vezetett konzorciumot, a Vidékfejlesztési Program Értékelési Tervében szereplő, 2019-re ütemezett, tematikus értékelések elkészítésével.

Jelen dokumentum az Értékelési Terv „A VP 6. prioritás intézkedéseinek hozzájárulása a társadalmi befogadás elősegítéséhez és a szegénység csökkentéséhez” feladatának elvégzése során feltárt tapasztalatokat, elemzési eredményeket mutatja.

Az értékelés a Vidékfejlesztési Program hatásait vizsgálja a társadalmi befogadás és a szegénység csökkentése szempontjából. Az értékelés tartalmazza a végrehajtás előrehaladásának, tapasztalatainak összegyűjtését, az intézkedések már azonosítható kimeneteinek, eredményeinek vizsgálatát, és a következő programozási időszak tervezését segítő előzetes következtetéseket és ajánlásokat fogalmaz meg.

Jelen értékelés megállapításainak nagyrésze a 2018. december 31-ig feltárt adatokon alapul, kivéve a pénzügyi előrehaladást érintő megállapítások, melyek 2019. június 30-ig terjedő adatokra támaszkodnak. 2020-ban elkészül az értékelés bővített, illetve a legfrissebb adatokat felhasználó aktualizált verziója, mely a projektek nagyobb mértékű előrehaladására tekintettel várhatóan a hatások, összefüggések tekintetében is tud elemzési eredményekkel szolgálni.

A 2014–2020 közötti időszakban az Európai Unió célkitűzése, hogy az országos szegénységi küszöb alatt élő európaiak arányát 25 százalékkal csökkentse, több mint 20 millió embert emelve ki a szegénységből (EC,2010a). E cél elérése érdekében a Bizottság egy európai platform felállítása mellett döntött a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben való együttműködés támogatására. A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai platformjának célja, hogy megteremtse a tagállamoknak, az uniós intézményeknek és az érdekelt feleknek a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem iránti közös elkötelezettségét. A platform olyan intézkedések meghozatalát támogatja, amelyek úgy növelik a hatékonyságot és a bizalmat, hogy közben új, participatív utakat keresnek a szegénység felszámolására, miközben folytatják a megelőzési politikák fejlesztését és a felmerülő szükségletek megoldását (EC, 2010b). A Bizottság a szegénység csökkentése érdekében a 2014-2020 közötti programidőszakban az alábbi beavatkozási területeket határozta meg:

- valamennyi politikai területre kiterjedő intézkedések;
- az uniós alapok nagyobb mértékű és hatékonyabb kihasználása a társadalmi befogadás elősegítésének érdekében;
- a tényeken alapuló szociális innováció felkarolása,
- partnerségekben való együttműködés és a szociális gazdaságban rejlő potenciál kiaknázása;
- megerősített politikai koordináció a tagállamok között.

Az Európa 2020 céljainak elérése érdekében az EU valamennyi szakpolitikája, így a Közös Agrárpolitika II. pillére is kiemelt figyelmet fordít a vidéki térségek fenntartható fejlődésének elérése érdekében a társadalmi befogadás előmozdítására, a szegénység csökkentésére. A tématerület jelentőségét mutatja, hogy míg korábban a szegénységcsökkentés nem jelent meg explicit célként a vidékfejlesztésben, illetve elsődlegesen a munkahelyteremtésen keresztül és a LEADER helyi programokon keresztül érvényesült, a jelenlegi időszakban a vidékfejlesztés jogszabályi alapjait lefektető uniós rendelet (1305/2013/EU rendelet) a hat vidékfejlesztési

prioritás egyikeként (6. prioritás) a társadalmi befogadás előmozdítását, a szegénység csökkentését és a gazdasági fejlődés támogatását jelöli meg, amelyet elsősorban:

- a diverzifikálás ösztönzésével, a kisvállalkozások alapításának és fejlesztésének, a munkahelyteremtés megkönnyítésével (6A);
- a helyi fejlesztések előmozdításával (6B);
- valamint az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőbbé tételével, használatuk előmozdításával, és minőségük javításával kíván elérni a vidéki térségekben (6C)².

Az EU 2020 Stratégia célkitűzéseivel összhangban Magyarország is a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élő népesség arányának csökkentését irányozta elő a programidőszakban: a *Nemzeti Reform Programban*, illetve a *Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiában foglaltak szerint* 2020-ra Magyarország 450 000 fővel kívánja csökkenteni a szegénységben élők számát a 2008-as bázisértékhez képest. A Partnerségi Megállapodásban önállóan megjelenő célkitűzés [9: *célkitűzés: A társadalmi együttműködés erősítése és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem*] értelmében lépéseket kell tenni a szegénység újratermelődésének megakadályozására, javítani kell a közszolgáltatások színvonalát és elérését, a társadalmi-gazdasági javak egyenlő esélyű hozzáférésén keresztül erősíteni kell a társadalmi összetartozást, az állami, az önkormányzati, a civil, és az egyházi partnerek bevonásával. A szegénységcsökkentés kiemelt területét az EU más tagállamaihoz hasonlóan Magyarországon is a gyermekszegénység képezi, tekintve, hogy a három-, illetve több gyermekes, valamint az egyszülős háztartásokban élő gyermekek szegénységi kockázata az országos átlag többszöröse. További célcsoportot képeznek a megváltozott munkaképességűek és a fogyatékossgal élő, valamint a roma népesség, amelyek jelentős része a gyenge munkaerőpiaci integráció miatt nem rendelkezik tartós jövedelemforrásokkal, így szegénységi kockázata tartósan magas (Partnerségi Megállapodás, 2014-2020).

A szegénység csökkentését és a társadalmi befogadás erősítését Magyarország nem csupán a klasszikus szociálpolitika eszközeivel kívánja elérni, hanem a vidékfejlesztés eszközrendszerével is. A Partnerségi Megállapodás szerint a hazai környezetben a vidéki szegénység elleni küzdelemben az EMVA fejlesztések különösen a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását biztosító társadalmi célú gazdaság (kiemelten az agrártevékenységet ellátók) eszközellátását, valamint a közösségi terek azon fejlesztéseit célozzák, amelyek a közszolgáltatások ellátását is segítik. Emellett a kedvezőtlen szocio-demográfiai helyzetű térségek közösségvezérelt helyi fejlesztéseinek (CLLD) keretében törekvés a szociális munka, a nevelés javításának támogatása, valamint a közösség-szervezés, abból kiindulva, hogy „*A szegénység által leginkább sújtott térségekben a folyamatos segítő jelenlét, a hosszú távú és az élet szinte minden területére kiterjedő, helyi szükségletekre alapozott, a legfiatalabb generációt is érintő segítő, fejlesztő tevékenységek hozhatnak érdemi eredményeket*” (Vidékfejlesztési Program 2014-2020:4.2. verzió, 246. oldal).

A fentiekből kiindulva jelen értékelés témája annak bemutatása, hogy a jelenlegi programidőszakban a Vidékfejlesztési Program vonatkozó intézkedéseinek megvalósítása milyen mértékben és módon járul hozzá Magyarországon a szegénység csökkentéséhez. Az értékelés során áttekintjük a vidék szegénységgel összefüggésben a 2014–2018 közötti időszakban született elemzések legfontosabb megállapításait, a releváns statisztikai adatokat, majd pedig sorra vesszük a szegénység csökkentésében releváns intézkedéseket, összegezzük az eddigi előrehaladásukkal kapcsolatos főbb eredményeket, valamint összegezzük a Vidékfejlesztési Program (VP) 2018. évi kibővített Éves Végrehajtási Jelentésének releváns értékelési

² Magyarország Vidékfejlesztési Programja nem tervezett a 6C kiemelt területre forrást.

eredményeit, melyek részben a műveleti adatbázisból kinyerhető számszerűsített adatok elemzésére, részben kvalitatív értékelési módszerekre támaszkodtak³.

4 MÓDSZERTAN

A Vidékfejlesztési Program vidéki szegénység csökkentéséhez való hozzájárulásának vizsgálatát a közös módszertani útmutató (*EC Guidelines Assessing RDP Achievements and Impacts in 2019*) által ajánlott komplex módszertanra alapoztuk.

Első lépésben feldolgozásra kerültek a vidéki szegénység csökkentésében releváns intézkedések előrehaladásáról képet adó támogatási adatok, valamint sor került a releváns tartalmi értékelési kritériumok alapján a tárgyidőszakban megjelent pályázati felhívások vizsgálatára, tematikus kategorizálására. Ezzel párhuzamosan megtörtént a 2013-2018 közötti időszakban megjelent, vidéki szegénység trendjeivel foglalkozó szakirodalom és a releváns statisztikai adatok feldolgozása. A következő lépésben a megfelelő adatbázisok alapján meghatározásra kerültek a vidéki szegénység szempontjából releváns mutatók. A közös módszertani útmutató tíz eredmény- és célindikátort, valamint egy hatásindikátort von be a Program és vidéki szegénység összefüggéseinek vizsgálatába. A releváns indikátorok meghatározásához szükséges adatháttérrel a Magyar Államkincstár, a Központi Statisztikai Hivatal, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és egyéb nyilvánosan hozzáférhető adatbázisok, valamint saját felvételből származó adatok képezték⁴.

A vidéki szegénység vizsgálatában releváns, a közös módszertani útmutató által azonosított *cél-, eredmény és hatásindikátorok* a következők:

- R21/T20: A támogatott projektek által létrehozott munkahelyek;
- R22/T21: A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség százalékos aránya;
- R23/T22: A javított szolgáltatás/infrastruktúra előnyeit élvező vidéki népesség százalékos aránya;
- R24/T23: A támogatott projektek (LEADER) által létrehozott munkahelyek;
- R25/T24: Támogatott szolgáltatásokban/infrastruktúrában részesülő populáció százalékos aránya;
- I.15: Szegénységi arány a vidéki térségekben.

A Vidékfejlesztési Program hozzájárulásának mértéke a szegénység mérsékléséhez *egyéb proxy változók* és összefüggésvizsgálatok bevonásával is értékelésre került. A településszinten rendelkezésre álló releváns adatsorok bevonásával számított mutatók és a települések egy lakosára jutó kifizetett támogatási összegeinek kapcsolata korreláció-analízis alkalmazásával került megvizsgálásra. A lakosság jövedelmi helyzetében történt

³ Az elemzés alapjául szolgáló értékelési kérdés: Q25 - A vidékfejlesztési program milyen mértékben járult hozzá az Európa 2020 stratégia azon kiemelt céljának teljesítéséhez, amely az országos szegénységi küszöb alatt élő európaiak számának csökkentésére vonatkozik?

⁴ Vizsgált adatkörök: Magyar Államkincstár: a Vidékfejlesztési Program vonatkozó intézkedéseinek kedvezményezett adatai, Központi Statisztikai Hivatal: EU SILC adatai a 2013-2018 közötti időszakra vonatkozóan, megyei bontásban, valamint a Település Statisztikai Adatbázis Rendszerben (továbbiakban T-STAR) szereplő társadalmi-gazdasági mutatók kontrollváltozóként; Nemzeti Adó- és Vámhivatal: összesített adózott jövedelem adatok a 2013-2018 közötti időszakra vonatkozóan, megyei bontásban);

változások azonosításához a VP 2014-2020 időszak előtti, 2013-as és a legfrissebb információkat tartalmazó 2017-es év adatbázisaiból számolt fajlagos mutatók kerültek felhasználásra, az alábbiak szerint:

1) A legalacsonyabb, 0-300.000 Ft sávban adózók összes adózón belüli arányában történt változás mértéke

Képlete: $((A1/B1)*100) - ((A2/B2)*100)$, ahol

A1: a 0-300.000 Ft közötti sávban adózók száma, 2017 (fő)

B1: az összes adózó száma, 2017 (fő)

A2: a 0-300.000 Ft közötti sávban adózók száma, 2013 (fő)

B2: az összes adózó száma, 2013 (fő)

Minél alacsonyabb a mutató értéke, annál kedvezőbben változott az adott település lakosainak jövedelmi helyzete a vizsgált időszakban;

2) A három legmagasabb, 5.000.000 Ft fölötti sávban adózók összes adózón belüli arányában történt változás mértéke

Képlete: $((C1/B1)*100) - ((C2/B2)*100)$, ahol

C1: 5.000.000 Ft sávban adózók száma, 2017 (fő)

B1: az összes adózó száma, 2017 (fő)

C2: 5.000.000 Ft sávban adózók száma, 2013 (fő)

B2: az összes adózó száma, 2013 (fő)

Minél magasabb a mutató értéke, annál kedvezőbben változott az adott település lakosainak jövedelmi helyzete a vizsgált időszakban;

3) Az egy főre jutó nettó jövedelem változása %-ban kifejezve

Képlete: $((D2-D1)/D1)*100$, ahol

D1: Egy főre jutó nettó jövedelem, 2013 (Ft)

D2: Egy főre jutó nettó jövedelem, 2017 (Ft)

Minél magasabb a mutató értéke, annál kedvezőbben változott az adott település lakosainak jövedelmi helyzete a vizsgált időszakban.

Az eredmények validálása céljából szakértői interjúk is készültek a végrehajtásban közreműködő szakértőkkel, döntéshozókkal, vidéki szegénység témakörével foglalkozó kutatókkal, helyi fejlesztőkkel, valamint a Delphi módszerre alapozott online szakértői kérdőíves adatfelvétel lebonyolítására is sor került. E módszer alapja a több fordulós online kérdőíves felmérés volt, amelyben meghatározott szempontok alapján kiválasztott szakértők csoportja vett részt. A három fordulóban lezajlott felmérés eredményei az adatfelvételben közreműködő szakértők részvételével egy informális kerekasztal beszélgetésen kerültek megvitatásra és validálásra.

5 ELEMZÉS

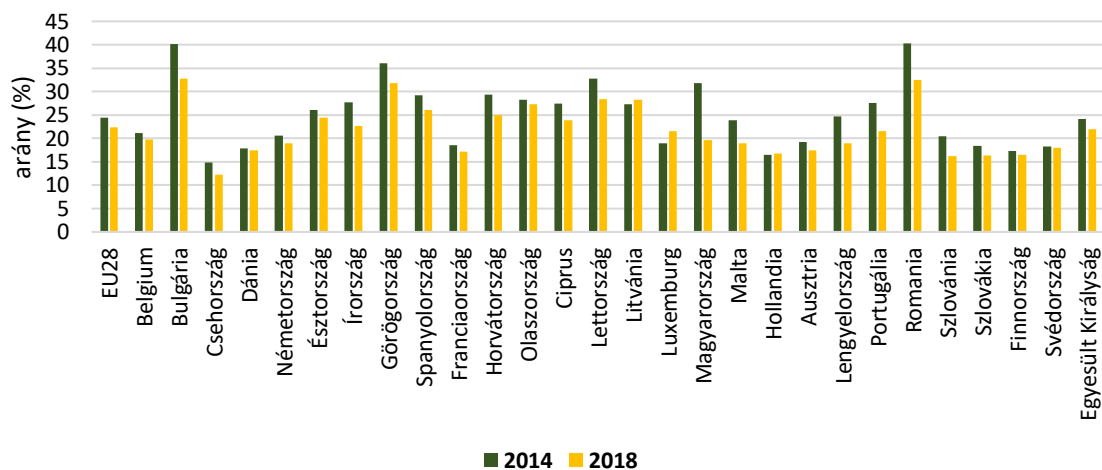
5.1 Helyzetértékelés

Főbb trendek

Az Európai Bizottság 2019. évi éves növekedési jelentése szerint a 2008-as válság óta először a jövedelmi egyenlőtlenségek 2017-ben számottevően csökkentek az EU-ban az alacsonyabb jövedelmű háztartások jövedelmében bekövetkezett növekedés hatására. A jelentés rámutat, hogy a fellendülés kezdete óta az EU-ban több mint 5 millió ember került ki a szegénységből vagy a társadalmi kirekesztettségéből. E változást főként

a súlyos anyagi nélkülözésben és/vagy a rendkívül alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők számának csökkenése (csúcértékeik elérése óta e mutatók 15, illetve 8 millióval estek vissza) ösztönözte. Az Európai Unió által a szegénység elleni küzdelemre vonatkozó uniós célkitűzés megvalósításának értékelésére használt komplex mutató, azaz a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya⁵ 2017-re a válság előtti szint alá csökkent, a teljes népesség mintegy 22,5%-át tette ki. Az előrejelzések szerint a kedvező tendencia a tagállamok többségében folytatódni fog, ezt jelzik a legfrissebb, egyelőre nem minden tagország szintjén elérhető 2018-as adatok (1. ábra).

1. ábra: **A szegénység vagy a társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett népesség aránya**

Forrás: EUROSTAT (tsdsc100) Megjegyzés: *Az Egyesült Királyság, Franciaország, Luxemburg, Írország, Németország Szlovákia esetében frissebb adat hiányában a 2017-es adatok kerültek közzésre.

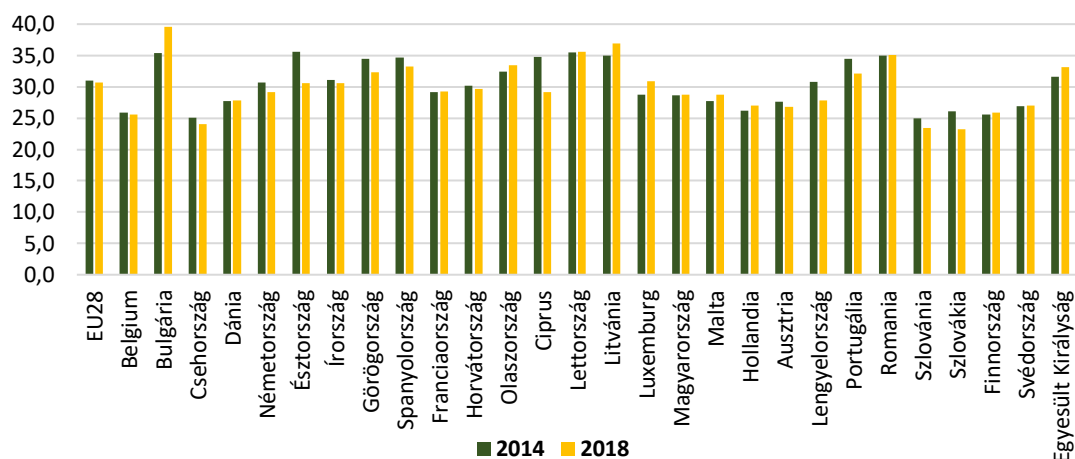
Az elemzések mindemellett arra is rámutatnak, hogy bár az utóbbi időben javul a szegénységi helyzet, a jövedelmi egyenlőtlenség továbbra is magas, azaz a méltányos elosztással kapcsolatos célkitűzés csak moderáltan valósul meg. A jövedelmi ötödök aránya⁶ az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat, és 2017-ben elérte az 5,1-et, ami azt jelenti, hogy a népesség leggazdagabb 20%-ának 5,1-szer nagyobb jövedelem állt rendelkezésére, mint a legszegényebb 20%-nak. Emelkedő tendencia jellemző az egyenlőtlenségek kifejezésére használt Gini-együttható⁷ esetében is, amelynek értéke 2017-ben az EU 28 szintjén 30,7 volt (EC, 2019) (2. ábra).

⁵ A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők arányát (ARPE) mérő mutató három almutató alkalmazásával kerül meghatározásra: (1) a szegénység kockázata (relatív vagy jövedelmi szegénység) azt méri, hogy az emberek hány százaléka él olyan háztartásban, amelynek rendelkezésre álló nettó ekvivalens jövedelme nem éri el a szegénységi küszöböt, azaz a nemzeti mediánjövedelem 60%-át (a szociális transzferek után); (2) a súlyos anyagi nélkülözés az olyan személyek arányát méri, akiknek az életkörülményeit negatívan befolyásolja a források hiánya, és akik nem engedhetnek meg maguknak bizonyos olyan dolgokat, amelyek egy adott társadalomban általában a méltó életkörülményekhez kapcsolódnak; (3) a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartások száma az olyan, 0–59 éves korú népesség arányát méri, amely olyan háztartásban él, amelyben az elmúlt év során a munkaképes korúak a teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20%-át töltötték munkával. Az emberek akkor vannak kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának, ha a szegénység fenti három dimenziója közül legalább egy jellemző rájuk (EC, 2017).

⁶ A jövedelmi ötödök aránya a népesség legmagasabb, illetve legalacsonyabb jövedelemmel rendelkező 20%-a (felső, illetve alsó ötöd) közötti jövedelembeli különbséget mutatja meg (EC, 2017).

⁷ Gini-együttható az egyenlőtlenség leggyakrabban használt mutatója, amely a jövedelem egy országon vagy régióon belüli eloszlását méri. Minél magasabb az értéke, annál nagyobb az egyenlőtlenség. A 0 érték teljes egyenlőséget jelez (mindenki ugyanakkora jövedelemmel rendelkezik), a 100 pedig teljes egyenlőtlenséget mutat (EC, 2017).

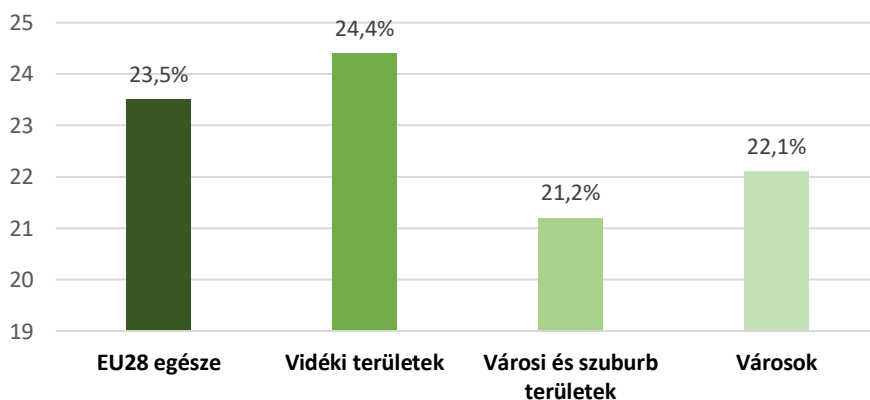
2. ábra: Az egyenlőtlenségeket kifejező GINI együttható alakulása

Forrás: EUROSTAT [ilc_di12] Megjegyzés: * Az Egyesült Királyság, Franciaország, Luxemburg, Írország, Németország Szlovákia esetében frissebb adat hiányában a 2017-es adatok kerültek közlésre.

A különbségek nemcsak a tagországok között, de a vidéki-nem vidéki területeken relációjában is kifejezettek, az EU28 szintjén a vidéki területeken élő népesség szegénységi kockázata a legmagasabb (3. ábra). A tagországi szintű adatok mindemellett arra is rámutatnak, hogy a szegénység területi reprezentációja nagymértékben függ az urbanizáltság szintjétől (3. melléklet).

3. ábra: A szegénységi ráta alakulása régiótípusok szerint az EU28-ban

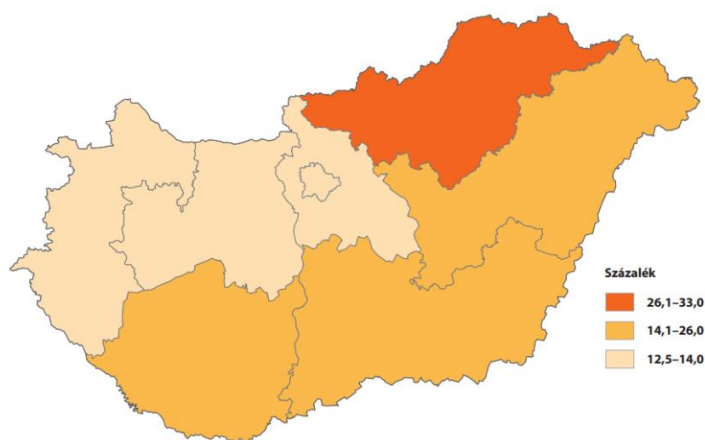

Forrás: EUROSTAT [ilc_peps11]

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett népesség aránya az EU-ban tapasztalt tendenciákkal megegyezően Magyarországon is csökken: míg 2012-ben a teljes népesség 34,8%-a, addig 2018-ban 19,6%-a tartozott ebbe a csoportba, amely 1.887 ezer embert jelentett (EuroStat). A szegénység vagy kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya Észak-Magyarországon a legjelentősebb: ez a kockázat 2018-ban a lakosság harmadát érintette, míg a Nyugat-Dunántúlon ugyanez az arány 12,5% volt (EuroStat). Az Észak-Alföldi régióban élők 19,2%-a volt jövedelmi szegény, míg Budapesten és Pest megyében 7,8% volt az arányuk (4. ábra). A szegénység vagy kirekesztődés kockázatának a községekben élő emberek több mint negyede (26,5%), míg az egyéb városokban élők 18,7%-a, a megyei jogú városokban élők 14,7%-a volt kitett (KSH, 2018). A vizsgált időszakban számos központi kormányzati intézkedés is a jövedelmek növekedését célozta. Ezek közül ki kell emelni a minimálbér emelést, a családi adókedvezmény rendszerének bevezetését

és bővítését és egyes ágazatokon belül az életpályamodellek bevezetését, vagy a szakmacsoportokon belül a bérkorrekciók végrehajtását.

4. ábra: A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya nagyrégióinként, 2017

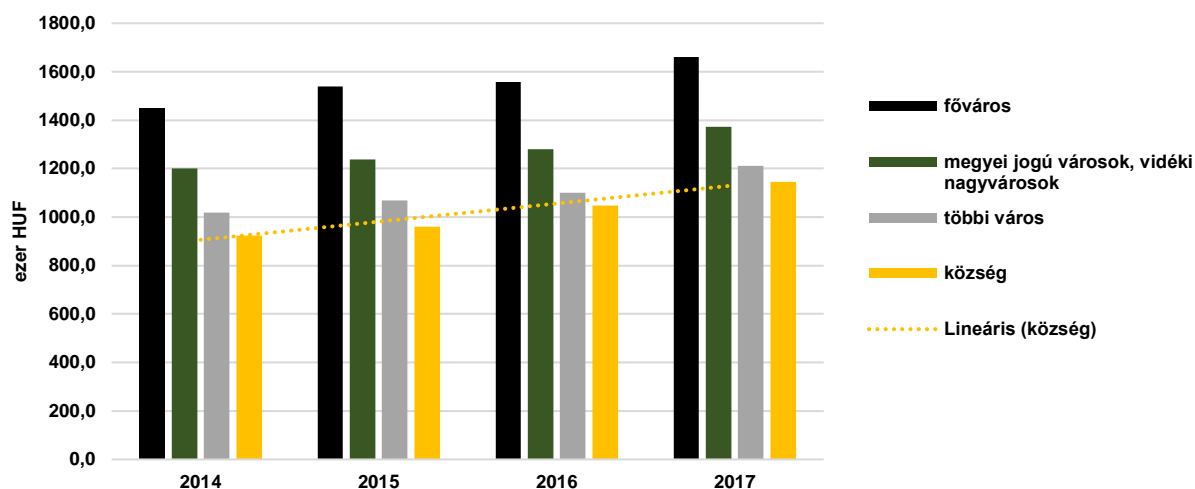

Forrás: KSH (EUSILC)

A szegénység vagy társadalmi kirekesztés kockázatának csökkentésében jelentős szerepet játszik, hogy számottevően javultak a foglalkoztatási jellemzők az országban. A javulás eredményeként az elmúlt években a foglalkoztatottság tekintetében sereghajtóból az Európai Unió középmezőnyébe került Magyarország (Bakó, Lakatos, 2018). Ebben szerepet játszott számos központi intézkedés (pl. nyugdíjkorhatár emelése, a tankötelezettségi életkor csökkentése, a kedvezményes nyugdíjazás lehetőségeinek korlátozása, a gyermekvállalás melletti munkavállalás támogatása, a megváltozott munkaképességűek ellátórendszerének változtatása, az aktív korúak jövedelempótló ellátásainak szigorítása) bevezetése, melynek eredményeképpen emelkedett a gazdaságilag aktívak száma. A növekedés háttérében mindemellett vélhetően szerepet játszott a vidéki térségeket érdemben érintő közfoglalkoztatási programok felfutása és a külföldön munkát vállalók számának növekedése is.

További elemzések mindemellett arra hívják fel a figyelmet, hogy a szegénység, társadalmi kirekesztettség veszélyének kitétek arányának csökkenése elsődlegesen a viszonylag alacsony szegénységi kockázatú csoportokat érintette. A válság enyhülésével elsősorban az általában magasabb státuszúak (másképpen az alsóközép- és középosztály) helyzete javult, akik a pénzügyi és gazdasági krízis során csak átmenetileg kerültek nehéz körülmények közé (Branyiczki és Gábos, 2018). Fontos megjegyezni, hogy a szegénység vagy kirekesztés kockázatának kitétség, illetve a jövedelmi szegénység jellegzetes területi mintázatot mutat (Koós, 2015; Váradi, 2015). A dinamikus fejlődő központoktól, nagyvárosoktól egyre távolodva, azok agglomerációján túl, a szegénység egyre jelentősebbé válik, összefüggésben a jövedelemszerzés területileg eltérő lehetőségeivel (5. ábra).

5. ábra: Egy főre jutó jövedelmek alakulása településtípusok szerint

Forrás: KSH (STADAT)

A Vidéki szegénység csökkentésében releváns intézkedések és előrehaladásuk

A 2014-2020 közötti programidőszak vidékfejlesztési intézkedései közül a vidéki szegénység csökkentéséhez a vonatkozó módszertani útmutató, azaz a EC Guidelines Assessing RDP Achievements and Impacts in 2019 segédlet szerint az 1., 2., 3. és 6. prioritásokhoz, azon belül a 1C, 2A, 2B, 3A, 6A, 6B és 6C kiemelt területekhez tartozó intézkedések járulnak hozzá. A 6C kiemelt területre Magyarország nem tervezett intézkedést.

Az 1. prioritás 1C kiemelt területe⁸ a tudásátadás és az innováció mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban történő előmozdítása, a tudásbázis gyarapításának ösztönzése révén járul hozzá a vidéki térségek fejlődéséhez és ezáltal a szegénység csökkentéséhez. A 2. prioritás a mezőgazdasági üzemek életképességének javításán és a versenyképesség fokozásán keresztül fejti ki a hatását, ösztönözve a mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakítását (2A), a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálását, valamint a megfelelően képzett mezőgazdasági termelők mezőgazdasági ágazatba való belépését, a generációs megújulást (2B). A 3. prioritás az élelmiszerlánc szervezésének az előmozdítását célozza a minőségrendszerek, a mezőgazdasági termékek értékének növelése, valamint a helyi piacokon, a rövid ellátási láncokban, továbbá a termelői csoportokban és szervezetekben és a szakmaközi szervezetekben folytatott promóció révén. A 6. prioritás a társadalmi befogadás előmozdítása, a gazdasági fejlődés támogatása révén támogatja a vidéki térségekben a szegénységcsökkentést, részben a tevékenységdiverzifikálás ösztönzésével és a kisvállalkozások célzott támogatásával, valamint a LEADER a helyi fejlesztéseken keresztül. A Program beavatkozási logikája összesen 42 intézkedés 9 intézkedéscsoportja által kifejtett elsődleges és másodlagos hozzájárulásokra épül⁹.

⁸ Magyarország Vidékfejlesztési Programja nem tervezett az 1. prioritás 1C kiemelt területére forrást, így másodlagos közvetett hatás mérhető.

⁹ A Vidékfejlesztési Program elsődleges hozzájárulásként értelmezi az M01 és M02 intézkedéscsoportba tartozó intézkedések hozzájárulását a T3 mutatóhoz, az M04 intézkedéshez csoportba tartozó intézkedések hozzájárulását az R1/T4 és az R2 mutatókhoz, az M06 intézkedések hozzájárulását az R3/T5, R21/T20, R22/T21 és R24/T23 mutatókhoz, az M03 és M09 intézkedések együttes hozzájárulását az R4/T6 mutatóhoz, az M08 intézkedések hozzájárulását az R21/T20 mutatóhoz, valamint az M07 és M19 intézkedések együttes hozzájárulását az R22/T21, R23/T22, R24/T23 és R25/T24 mutatókhoz. Másodlagos hozzájárulásként értelmezi az M01 intézkedés hozzájárulását az R1/T4, R2, R4/T6, R21/T20, R22/T21, R23/T22, R24/T23 és R25/T24 mutatókhoz, az M02 intézkedések hozzájárulását az R1/T4, R2 és R3/T5 mutatókhoz, az M04 intézkedések hozzájárulását az R3/T5 és az R21/T20 mutatókhoz, az M16 intézkedéscsoportba tartozó intézkedések hozzájárulását a R1/T4, R2, R4/T6 és R21/T20 mutatókhoz, az M08 intézkedések

A figyelembe veendő vidékfejlesztési intézkedések vizsgált időszakban történt előrehaladásáról összefoglalóan a következők emelhetők ki:

- A Tudástranszfer és információs akciók (M1) intézkedés esetében az intézkedésre tervezett hozzájárulás (48,45 millió euro) kifizetési aránya 2019. június 30-ig meghaladta a 20 százalékot.
- A Tanácsadási szolgáltatás, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások (M2) intézkedés esetében a VP 43,93 millió euro forrással számol, melyből VP célra eddig determinációs kifizetés történt 969,21 euro értékben.
- A Minőségi rendszerek mezőgazdasági termékekre, élelmiszerekre (M3) intézkedésen belül nem volt meghirdetett felhívás.
- Beruházás tárgyi eszközökbe (M4) intézkedés esetében VP célra tervezett hozzájárulás (1 877,91 millió euro) 11,89 százaléka került kifizetésre 2019. június végéig.
- A mezőgazdasági üzemek és vállalkozások fejlesztését célzó M6-os intézkedésre összesen 245,16 millió euro forrással számol a VP. 2019. június 30-ig a tervezett összeg 35,19 százaléka került kifizetésre.
- Az alapvető szolgáltatások fejlesztését és a falumegújítást célzó M7-es intézkedésre a tervezett hozzájárulás (343,85 millió euro) 31,77 százaléka került kifizetésre 2019. június 30-ig.
- A Beruházások erdőterületek fejlesztésébe és erdő-megújításba (M8) intézkedés keretében VP célra a tervezett hozzájárulás (208,08 millió euro) 32,2 százaléka került kifizetésre 2019. június végéig.
- Termelői csoportok létrehozása (M9) intézkedés keretén belül a VP tervezett hozzájárulás (35,17 millió euro) 19,23 százaléka lett kifizetve 2019. június 30-ig.
- Az Együttműködés (M16) intézkedésnél a Program Pénzügyi terve összesen 102,34 millió euro forrással számolt, a vizsgált időszakban azonban az intézkedés felhívásain keresztül kifizetésre még nem került sor.
- A helyi fejlesztéseket támogató (M19) intézkedésre a tervezett összeg (185,28 millió euro) 21,88 százaléka került kifizetésre, illetve a teljes forráskeret közel fele (48%) lett támogatási szerződéssel lekötve 2019. június 30-ig. A 19.3 alintézkedés esetében az adott időszakban forrás felszabadulás történt 100 026,46 euro értékben.

A szegénységi küszöb alatt élő vidéki népesség csökkentésében játszott szerepe alapján a fentiekben felsorolt intézkedések közül a legrelevánsabbak a Program tudásátadási, képzési és munkahelyteremtési intézkedései, valamint a LEADER keretében megvalósuló helyi fejlesztések. Ezekről összefoglalóan elmondható, hogy a Program jelenlegi előrehaladottsági szintjén eredményeik még nem mérhetőek, illetve csak moderált előrehaladást mutatnak.

A Program tudásátadásban, képzésben elért eredményeit mutató T3 értéke a VP 2014-2020 célértéknek, (46400 db) determinációból származó kifizetéseknek köszönhetően, 0,2 százalékát érte el a vizsgált időszakban, a vidéki munkahelyteremtésben elért programeredményeket kifejező két indikátor (R21/T20: Támogatott projektek által létrehozott munkahelyek száma, valamint R24/T23: LEADER által létrehozott

hozzájárulását az R22/T21 és az R24/T23 mutatókhoz, valamint az M07 és M19 intézkedések együttes hozzájárulását az R21/T20 mutatóhoz. A kiemelt területek és prioritások előrehaladása által elért hatás mérése az I.15 mutató meghatározásával történik.

munkahelyek száma) értéke pedig a 2018. december 31-ig vizsgált előrehaladás alapján még nem volt meghatározható.

A pályázati felhívások értékelési módszertanának elemzése

A Vidékfejlesztési Program szegénységcsökkentésben betöltött szerepének azonosítása érdekében elvégeztük a 2018. december 31-ig megjelent pályázati felhívások értékelési szempontrendszerének vizsgálatát, annak érdekében, hogy megállapíthassuk, a pályázati kiírások milyen módon segítik elő a stratégiai célok elérését. A dokumentumelemzés során a Vidékfejlesztési Program mind a 72 db pályázati felhívása elemzésre került. A Programban a pályázatok értékelése (pontozása) során a szegénység csökkentését 2 eszközzel igyekeztek segíteni: egyrészt a munkahelyteremtés támogatásával, másrészt a szegénység által leginkább veszélyeztetett településekről vagy járásokról érkező pályázatok előnyben részesítésével.

A dokumentumelemzés eredményei szerint a Vidékfejlesztési Program 72 db pályázati felhívása közül 34-ben jelent meg a vidéki gazdaságok és közösségek kiegyensúlyozott területfejlesztésének támogatása a tevékenységek hátrányos helyzetű térségekben történő megvalósításának ösztönzésén vagy széles körű területi lefedettségen keresztül. Az elérhető összpontszám átlagosan legfeljebb közel 10%-át, leggyakrabban 5%-át (16 kiírás esetében) lehetett így megszerezni.

Ha a projekt megvalósításának helye a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Kormányrendelet alapján komplex programmal fejlesztendő, vagy kedvezményezett járás, 33 felhívásban ért pontot (a legtöbb esetben 1-5 pontot, egy esetben 10-20 pontot). A kapcsolódó felhívások a Vidékfejlesztési Program lehetséges területeinek legszélesebb körét érintik.

Amennyiben a projekt megvalósítási helye(i) a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Kormányrendelet szerint meghatározott településen van(nak), úgy a projekt 12 felhívásban többletpontban részesült: a mezőgazdasági termékek értéknövelését és a feldolgozás hatékonyságát támogató kiírásban, az erdősítési pályázatban, a szolidáris gazdálkodást és közösség által támogatott mezőgazdaságot segítő pályázatban, a térségi és nemzetközi együttműködéseket segítő pályázatokban, a diverzifikációt támogató, valamint az infrastruktúra fejlesztési pályázatokban.

Ha a támogatásigénylő mikrovállalkozónak minősülő mezőgazdasági termelő tag(ok) projekt megvalósítási helye(i) tanyás településeken, aprófalvakban van(nak), szintén több pályázati felhívásban megjelent, pl. a Szolidáris gazdálkodás és közösség által támogatott mezőgazdaság kiírás, valamint a Nem mezőgazdasági tevékenységek beindítására és fejlesztésére irányuló beruházások támogatása című felhívás esetében (maximum 5 ponttal).

A szegénység csökkentését a foglalkoztatás bővítése is elősegít(het)i. A Vidékfejlesztési Program 74 db pályázati felhívása (bizonyos típusú felhívások – így a technikai segítségnyújtást támogató kiírások, illetve a kompenzációs kifizetés kiírásai – esetében nem értelmezhetőek a jelen elemzés szempontjai és a LEADER kiírások külön lettek elemezve) közül 33-ban (a felhívások 44,6%-a) jelent meg a foglalkoztatás közvetlen pontozással történő támogatása. A közvetlen munkahelyteremtésre az elérhető összpontszám átlagosan legfeljebb 9%-át, leggyakrabban 6%-át (14 kiírás esetében) lehetett szerezni, de egy kiírás esetében ez az érték eléri a 35,3%-ot, két kiírás esetében pedig a 20%-ot.

A LEADER helyi fejlesztések szegénység csökkentéséhez való hozzájárulását a helyi fejlesztési stratégiák értékelésével végeztük el¹⁰. A HFS-ek vizsgálata arra mutatott rá, hogy a hátrányos helyzetű, azaz szegénységi

¹⁰ Az értékelést a hatályos HFS-ek 50%-os területileg reprezentatív mintáján végeztük el. Az eredményeket lásd részletesen a „A CLLD megközelítés hozzáadott értékének értékelése” és „A helyi akciócsoportok szintjén végzett értékelés” tapasztalatait összefoglaló tanulmányban.

kockázatnak kitett egyének és közösségek támogatását a vizsgált HFS-ek fele külön célként definiálta. Ennek oka részben a megjelent, majd visszavont EFOP 1.7.1-es felhívás¹¹, amely a HACs-ok számára lehetővé tette volna kiegészítő ESZA források felhasználását a szegénység enyhítése, a hátrányos helyzetű családok felzárkóztatása érdekében. A HACs-ok a stratégiákat úgy tervezték, hogy az érintett ESZA forrásra pályázhatnak. Az felhívás visszavonása okán a tervezett intézkedésekre nem, vagy csak korlátozott mértékben állt rendelkezésre forrás, amelynek következtében a szegénység és kirekesztés elleni intézkedések számos HFS megvalósításában háttérbe szorulhatnak.

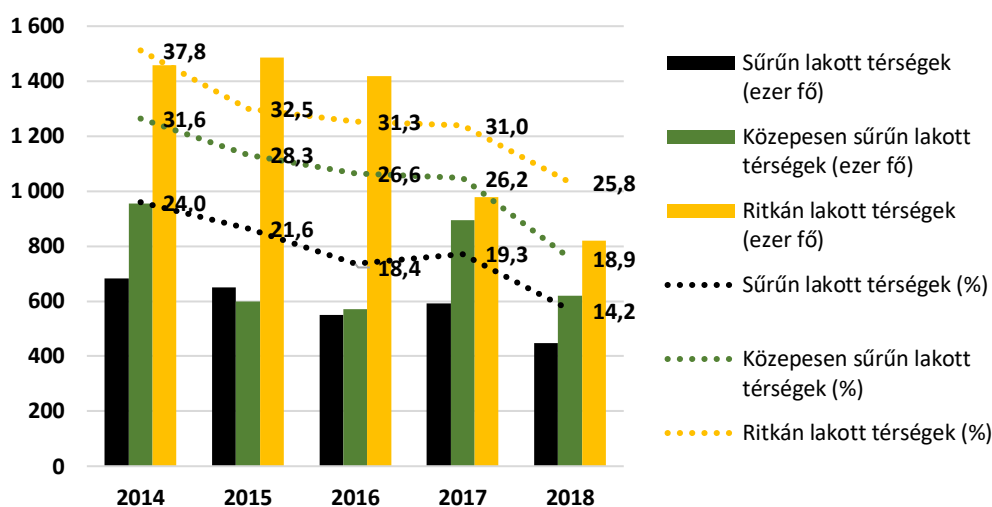
5.2 Eredmények, hatások

A stratégiai cél elérését mérő hatásindikátor értékének alakulása

A szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének kitett népesség aránya (I.15) a rendelkezésre álló adatforrások alapján jelentősen csökkent az elmúlt években. 2018-ban az országos arány 19,6 % volt. Ez 62 %-os javulás a 2014-es évben mérthez képest, amikor ez az arány még 31,8 % volt. Mindez azt jelenti, hogy a 2014 és 2018 között Magyarországon 1,2 millió fővel csökkent a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztésnek kitett népesség száma.

¹¹ A felhívás címe: Az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése
A társadalmi felzárkózás, a területi különbségek csökkentése, a szakterületeken átívelő komplex programok megvalósítására a helyi akciócsoportok bevonásával

6. ábra: Szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének kitett népesség létszáma és aránya, 2014-2018

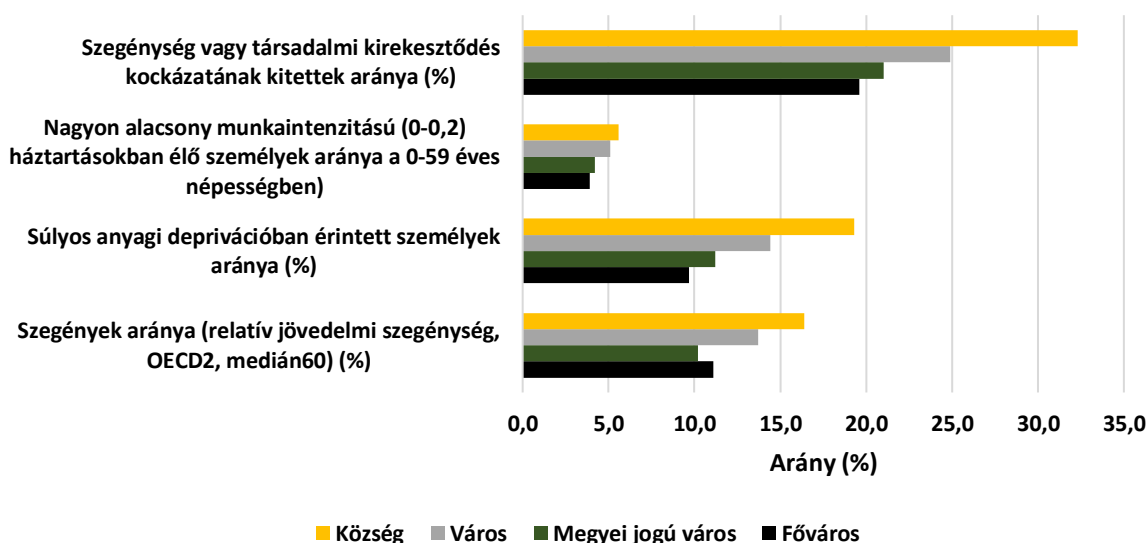

Forrás: EUROSTAT [ilc_peps11]

Térségtípusok között a gyéren lakott vidékeken 25,8%, a közepesen sűrűn lakott térségekben 18,9%, a sűrűn lakott térségekben pedig 14,2% a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének kitett népesség aránya. 2014 és 2018 között a vidéki térségekben a javulás 68 %-os volt, ami jelentősen meghaladta az országos értéket. A városi és közepesen sűrűn lakott térségekben a javulás közel azonos mértékű volt: előbbiben 59, utóbbiban 60 %-kal csökkent azok aránya, akik szegénységnek vagy társadalmi kirekesztés veszélyének voltak kitéve.

Noha a szegénység, illetve társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek aránya minden településkategóriában csökkent, a kistelepülések (községek) hátránya megmaradt. Az egyes szegénységi részindikátorokat tekintetében a legmarkánsabb különbség a szegénység vagy kirekesztődés kockázatának kitett népesség arányában és a súlyos depriváció által érintettek arányában mutatkozik a városok és községek között (7. ábra).

7. ábra: A szegénységi részindikátorok alakulása településtípusok szerint, 2017

Forrás: KSH (Tájékoztatási adatbázis)

Hatásindikátor változása és a VP összefüggése

A vizsgálatba bevont hatásmutató, a vidéki szegénységi ráta (I.15) azoknak a személyeknek az arányát mutatja, akiknek (a társadalmi transferek utáni) ekvivalens rendelkezésre álló jövedelme alacsonyabb, mint a szegénység kockázatának való kitettség küszöbértéke (amely a társadalmi transferek utáni ekvivalens rendelkezésre álló jövedelem országos középértékének 60 %-a). A hatásindikátor értéke az elérhető adatforrások (NAV) figyelembevételével 2011, 2014 és 2017-es évekre megyei bontásban került meghatározásra, a különbségek különbsége módszerrel.

A hatásvizsgálat talán legnagyobb problémáját az jelentette, hogy nem álltak rendelkezésre adatok a szegénységről megyei vagy kistérségi szinten. A számításokban használt mutatót a köztes évekre extrapolálni kellett, ami több szempontból is aggályos. Itt lineáris extrapoláció alkalmazására került sor. A trendben mutatkozó linearitás korlátozó feltétel a becslés során. Lényegében e probléma feloldását célozták a szegénységi rátának megfeleltethető, alacsonyabb területi szinteken (járás) rendelkezésre álló, addicionális indikátorokkal elvégzett összefüggés-vizsgálatok.

A hatásvizsgálat a szegénységi rátára, a rendelkezésre álló adatok miatt csak megyei szinten (NUTS3) készült el úgy, hogy a kezelési változó folytonos (hiszen minden megye részesült vidékfejlesztési támogatásban). A támogatási változó a lakosság számával lett normalizálva. Minden esetben egy alapmodell (1. modell) becslése történt, amelyhez még hozzá lettek rendelve a vidékiséget kontrolláló változók és azok interakciója a támogatásokkal, illetve egy bővített modellé (2. modell), amelyben társadalmi és gazdasági fejlettséget jelző változók szerepelnek. Csak olyan kontrollváltozók kerültek bevonásra a vizsgálatba, amelyekről a teljes periódusra rendelkezésre álltak adatok. A modellek további két változatban lettek kiszámolva. Első lépésben az eredmény és a támogatásváltozó szintben került be a modellbe, majd ezt követően ezek természetes alapú logaritmusával volt használva a becslés során (1. és 2. táblázat).

1. táblázat: **A vidékfejlesztési támogatások hatása a szegények számának alakulására (nem logaritmikus változat)**

	1. modell	2. modell
Periódus	0.017***	0.002
támogatás/lakosság	0.000***	0.000***
DID (Periódus*támogatás/lakosság)	-0.000***	0.000
vidék	0.011*	0.016
Vidék*támogatás/lakosság	0.000	0.000
Lakosság		0.000
100 lakosra jutó lakás		-0.001*
Regisztrált gazdasági szervezetek száma		0.000
Gépjárművek száma		0.000***
konstans	0.123***	0.337***
N	120	120

Megjegyzés: 10%*, 5%***, 1%*** szignifikancia szint

Forrás: saját számítás

2. táblázat: **A vidékfejlesztési támogatások hatása a szegények számának alakulására (logaritmikus változat)**

	1. modell	2. modell
Periódus1	0.024***	-0.016
Ln(támogatás/lakosság)	0.004***	0.002***
DID (Periódus1*Ln(támogatás/lakosság))	-0.002	0.002*
vidék	0.009	0.015
Vidék*Ln(támogatás/lakosság)	0.000	0.000
Lakosság		-0.000
100 lakosra jutó lakás		-0.001*
Regisztrált gazdasági szervezetek száma		-0.000
Gépjárművek száma		0.000***
konstans	0.097***	0.316***
N	120	120

Megjegyzés: 10%*, 5%** , 1%*** szignifikancia szint
 Forrás: saját számítás

A változást mérő DID változók együtthatója a logaritmikus bővített modellben szignifikáns és negatív hatást mutatott ki. Ez lényegében azt jelenti, hogy a támogatás növelésével csökken a szegénységi ráta, azonban a becsült hatások alacsonyok. A vidéki megyéknek adott támogatások viszont nem befolyásolták a szegények számát. Az eredmények iránya változatlan, függetlenül attól, hogy a szintben vagy a logaritmusban lettek a modellek becsülve.

Addicionális indikátorok és egyéb összefüggés vizsgálatok eredményei

A Vidékfejlesztési Program hozzájárulásának mértéke a szegénység mérsékléséhez egyéb összefüggésvizsgálatok bevonásával is értékelve lett. A településszinten rendelkezésre álló releváns adatsorok bevonásával számított mutatók és a települések egy lakosára jutó kifizetett támogatási összegeinek kapcsolatának vizsgálata korreláció-analízis alkalmazásával történt.

A korreláció-analízis összefüggést mutatott a VP egy lakosra jutó kifizetése és a vizsgált adósávokon adózók arányában történt változás, valamint az egy főre jutó nettó jövedelem változása között. A változók közötti kapcsolat vélhetően nem függvényyszerű, a jövedelmi viszonyok változását több tényező együttes hatása is okozhatja (pl. makrogazdasági környezet változásai), ennek feltárása összetett kutatást igényel a Program előrehaladásának magasabb szintjén.

3. táblázat: **Proxy indikátorok értékeinek alakulása**

Indikátor neve	Mértékegység	Indikátor értéke	VP hozzájárulás
Legalacsonyabb, 0-300.000 Ft sávban adózók összes adózón belüli arányában történt változás mértéke (2014, 2017)	százalékpont	-1,82	Feltételezhetően pozitív
Három legmagasabb, 5.000.000 Ft fölötti sávban adózók összes adózón belüli arányában történt változás mértéke (2014, 2017)	százalékpont	2,9	Feltételezhetően negatív
Egy főre jutó nettó jövedelem változása százalékban kifejezve (2014, 2017)	%	36,01	Feltételezhetően pozitív

Forrás: Saját számítás NAV adatok alapján

Ezzel együtt az eredmények alapján megállapítható, hogy a VP fajlagos támogatási összege azokon a településeken volt magasabb, ahol az 5.000.000 Ft feletti sávban adózók összes adózón belüli aránya csökkent a vizsgált időszakban. A legalacsonyabb sávban adózók aránya szintén fordított arányosságot mutatott a VP kifizetések egy lakosra jutó mértékével, az egy főre jutó nettó jövedelem növekedése pedig azokon a

területeken volt nagyobb mértékű, ahol több forrás jutott a települések egy lakosára. Ez azt jelenti, hogy a 2018. december 31-ig teljesült kifizetések alapján a Vidékfejlesztési Program hozzájárult a szegénység mérsékléséhez a legalsó sávban adózók aránya és az egy főre jutó nettó jövedelem változásával való pozitív összefüggése alapján.

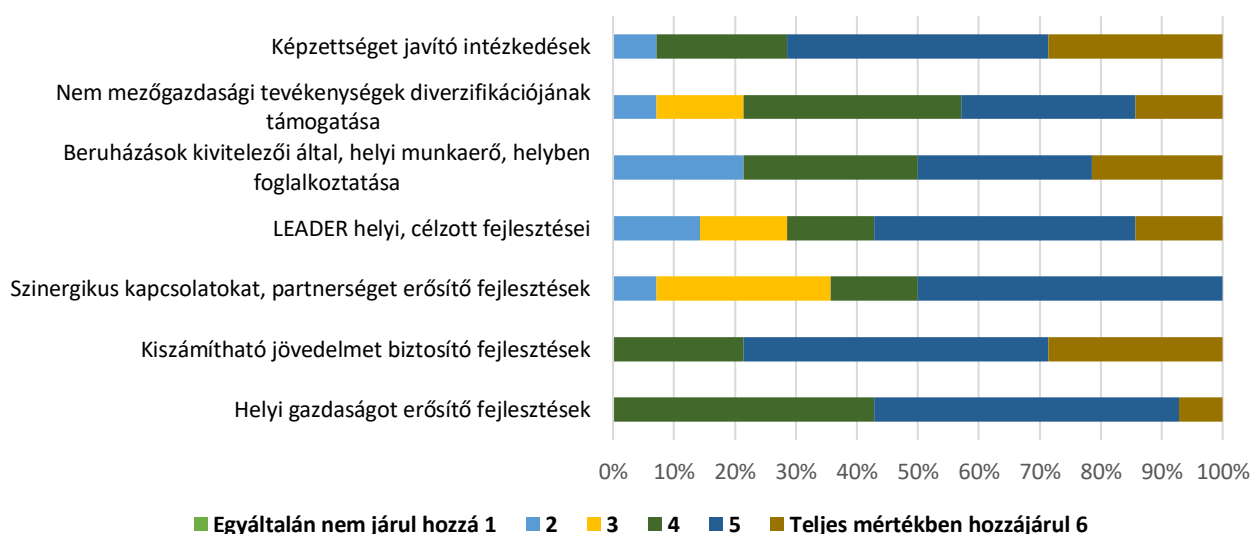
Az egyéb, nem vidékfejlesztési támogatások (GINOP, TOP, EFOP, VEKOP) egy lakosra jutó kifizetései esetében a szegénység mérséklését kifejező változókkal nem mutatkozott szignifikáns kapcsolat, viszont a legmagasabb sávokon adózók arányának változásával pozitív irányú összefüggés látszik, vagyis ezeknek a kifizetéseknek a mértéke együttjárást mutatott az 5.000.000 Ft fölötti sávban adózók részesedésének növekedésével Magyarország településein.

Kvalitatív adatfelvétel és adatelemzés eredményei

Az értékelési kérdés megválaszolása az elsődleges adatforrásokból származó kvantitatív adatok elemzése mellett kvalitatív adatfelvételi és -elemzési eszközök használatával történt. A „Delphi” módszer alkalmazásával vidékfejlesztési területen tevékenykedő szakpolitikai döntéshozók, fejlesztők és kutatók véleménye és tapasztalata került felmérésre. A szakértői válaszok alapján (N=14) a Vidékfejlesztési Program hét eleme, amely a leginkább hozzájárult a vidéki szegénység csökkentéséhez: a helyi gazdaságot erősítő fejlesztések, a kiszámítható jövedelmet biztosító fejlesztések, a szinergikus kapcsolatokat és partnerséget erősítő fejlesztések, a LEADER helyi, célzott fejlesztései, a beruházások kivitelezői által helyi munkaerő, helyben foglalkoztatása, a nem mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációjának támogatása, valamint a képzettséget javító intézkedések.

Az 1-től 6-ig mért skálán (ahol az 1-es jelentése „egyáltalán nem járult hozzá”, a 6-os jelentése „teljes mértékben hozzájárult”) az összes felsorolt elem négyes feletti átlagpontot kapott, ami jelzi, hogy a válaszadók alapvetően kedvezően értékelték a hozzájárulásukat. Még ebből az összeállításból is kiemelkedik a kiszámítható jövedelmet biztosító fejlesztések (x=5,07), a képzettséget javító intézkedések (X=4,86) és a helyi gazdaságot erősítő fejlesztések (X=4,64) magasra értékelt hozzájárulása a szegénység arányának csökkentésében (8. ábra).

8. ábra: Véleménye / tapasztalata szerint melyek azok az elemei a Vidékfejlesztési Programnak, amelyek eddig a leginkább hozzájárultak a vidéki szegénység csökkentéséhez?

Forrás: Saját felmérés, 2018.

6 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

Magyarországon 2014 és 2018 közötti időszakban számottevően csökkent a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztésnek kitett népesség aránya, amely jelentős hozzájárulás az Európa 2020 célkitűzéséhez. Ebben szerepe volt az egyre erőteljesebb gazdasági növekedésnek, amely a vidéki térségekben is munkaerőhiányt generált. A szakaszhatárt 2016 jelenti, ettől kezdve váltak e folyamatok kifejezettebbé.

A hatásvizsgálatra készített többváltozós ökonometriai modellek a vidékfejlesztés támogatások és a szegénységnek/kirekesztettségnek kitett népesség arányának csökkenése közötti oksági kapcsolatot mutattak ki, bár ez gyenge kapcsolódást jelent, ami a Program jelenlegi státuszához illeszkedő eredménynek minősíthető. A VP támogatásokra vonatkozó hatásvizsgálat eredményei szerint az egy főre jutó támogatás növelésével csökken a szegénységi ráta, azonban a becsült hatások alacsonyak. Megbízhatóan hivatkozható oksági kapcsolat kimutatására a megfigyelések számának növelésével, tehát a Program hosszabb időtartamának vizsgálatával lesz lehetőség (az ex post értékelésben).

Mindemellett az elemzések azt is jelzik, hogy van összefüggés a támogatások fajlagos mértéke és a legalacsonyabb sávban adózók számának csökkenése, illetve az egy főre jutó nettó jövedelem mértéke között, amelyek a szegénység csökkenéséről áttételesen adnak információt. Tekintetbe véve, hogy a vizsgált I.15. hatásindikátor értéke több évre visszamenőleg csökkenő tendenciát követ, okkal feltételezhetjük a Vidékfejlesztési Program ex-post értékelésében a szignifikáns hatás kimutathatóságát.

A későbbiekben a vonatkozó kontextus- és hatásindikátor meghatározásához mindenképpen szükség lenne rendszeres és területileg fókuszált reprezentatív lakossági adatfelvételekre. A KSH közreműködésével végrehajtott EU SILC az adatgyűjtés területi fókuszának korrekciójával alkalmassá tehető arra, hogy LAU1 szinten is reprezentatív mintákat produkáljon. Mindemellett megfontolandó az egyéb, a Vidékfejlesztési Program társadalmi hatásait jobban kifejező alternatív indexek bevonása a hatásvizsgálatba.

A fentiek mellett javasolt a vidéki szegénység témakörében releváns szakértelemmel rendelkező szakértők bevonása az értékelési folyamatba. Annak érdekében, hogy ez hosszú távon kiszámíthatóan és szervezett módon valósuljon meg és ne csak az aktuális értékelési feladat teljesítését szem előtt tartva, javasolt egy állandó szakértői panel létrehozása, amely rendszeres műhelymunka keretében értékeli a Program előrehaladását, megbecsüli hatásait, ezek alapján javaslatokat fogalmaz meg. A szakértői panel döntéshozókat és a kiemelt területekkel kapcsolatos kutatói, fejlesztői tevékenységeket végző szakembereket egyaránt tartalmazna, működése évi egy találkozóra (facilitált műhelymunka) és rendszeres, a hazai szakértői közösséget megcélzó kérdőíves és interjú adatfelvételekre támaszkodna. A rendszeres szakértői panelvizsgálat a jelen értékelési szakaszban kidolgozott és tesztelésre került mérőeszközökre (online kérdőív, interjúvázlat) alapozható.

A Közös Agrárpolitika 2021 utáni korszerűsítésével foglalkozó elemzések a mezőgazdaság és a vidéki térségek fő kihívásaként jelölik meg a növekvő szegénységet, a lassuló gazdasági növekedés, az alulfoglalkoztatottság, a generációs megújulás, a térben egyenlőtlenül rendelkezésre álló infrastruktúrák és szolgáltatások, valamint a területi egyensúlyhiány mellett (EC, 2017).

Tekintve, hogy a szegénység térbeli reprezentációja a gazdaságilag fejletlenebb régiókban kifejezettebb, a 2021-2027 közötti programidőszakban javasolt a KAP vidékfejlesztési intézkedései vonatkozásában a területi célzás erősítése, a régiók (illetve alacsonyabb területi egységek) gazdasági fejlettségének korábbinál hangsúlyosabb figyelembevételével. Ennek egyik eszköze lehet a gazdasági fejlettségi szinthez társított támogatási intenzitás, illetve a projektek értékelése során a területi fejlettségi szint általános kiválasztási szempontként történő, korábbinál hangsúlyosabb figyelembe vétele. A vidékfejlesztési beavatkozások területi

célzásának erősítése érdekében javasolt a KAP források elosztásánál a területi egységeken belüli egyenlőtlenségi viszonyok figyelembevétele, tekintve, hogy azok sok esetben szélsőségesebbek, mint az egyes területi egységek közötti egyenlőtlenségek.

Abból kiindulva, hogy a LEADER eszközszerrendszere a szegénységhez/kirekesztéshez vezető lokális problémákra jobban fókuszáló, egyedi beavatkozások alkalmazását teszi lehetővé, a 2021 utáni időszakban javasolt a KAP vidékfejlesztési intézkedései közül az alulról építkező, együttműködésen alapuló LEADER típusú intézkedések esetében a szegénység és a társadalmi kirekesztés nyomatékosabb figyelembevétele. A fentiek mellett javasolt az alulról felfelé építkező megközelítés alkalmazásának erősítése a szegénység csökkentésében releváns egyéb vidékfejlesztési intézkedések vonatkozásában is, a KAP fizetések célzottabb, kiegyensúlyozottabb és méltányosabb elosztása érdekében.

A fentiek mellett szükséges az EMVA fokozottabb együttműködése a szegénység csökkentésében releváns egyéb fejlesztési alapokkal (ERFA, ESZA), a városi és vidéki területek közötti kölcsönös függőség megteremtését alapelveként rögzítő integrált tervezés, nyomon követés és értékelés révén a szinergikus hatások kiaknázása céljából.

7 FELHASZNÁLT IRODALOM

Branyiczki R. és Gábos A. (2018): A szegénység dinamikája a válság időszakában Magyarországon. TÁRKI. http://www.tarki.hu/sites/default/files/trip2018/125-143_Branyiczki_Gabos_szegenyseg-dinamika.pdf

Farkas Zs. (2015): Tényleg minden rendben? A gyermeces családok jövedelmi helyzetének, szegénységének és kirekesztettségének néhány jellemzője. *Esély*. 2015/4. 20-41. oldal

EC (2010a): A Bizottság közleménye: EURÓPA 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Brüsszel, 2010.3.3. COM(2010) 2020 végleges

EC (2010b): A Bizottság közleménye: az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai platformja. A szociális és területi kohézió európai keretrendszere/COM/2010/0758 végleges/

EC (2017): Európai szemeszter – Tematikus tájékoztató. Társadalmi befogadás. 2017. október

EC (2018) CAP CONTEXT INDICATORS 2014-2020 c9. Poverty rate. https://ec.europa.eu/assets/agri/cap-context-indicators/documents/c9_en.pdf

A Bizottság és a Tanács együttes foglalkoztatási jelentésének tervezete: a Bizottság közleménye a 2019. évi éves növekedési jelentésről. Brüsszel, 2018.11.21. COM(2018) 761 final

Az Európai Parlament és a Tanács 1305/2013/EU rendelete (2013. december 17.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007–2013) utólagos (ex-post) értékelése (2016)

Koós, B. (2015): A szegénység és depriváció a magyar településállományban az ezredfordulót követően – avagy kísérlet a települési deprivációs index létrehozására, *Tér és Társadalom*, 29(1), o. 53-68. doi: 10.17649/TET.29.1.2681.

KSH (2017): A háztartások életszínvonala, 2017

NAK (2015): Vidékfejlesztési Program Kézikönyv <http://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/133-vidékfejlesztési-program-kezikönyv-1>

Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra. Budapest, 2014. augusztus 15.

Váradi, M. (2015) „Szegénység, projektek, közpolitikák”, *Tér és Társadalom*, 29(1), o. 69-96. doi: 10.17649/TET.29.1.2678.

8 MELLÉKLETEK

1. melléklet: A szegénységi kockázatnak vagy társadalmi kirekesztettségnek kitettek aránya, 2014-2018

Terület	2014	2015	2016	2017	2018
EU 28	24,4	23,8	23,5	22,4	:
Belgium	21,2	21,1	20,7	20,3	19,8
Bulgária	40,1	41,3	40,4	38,9	32,8
Csehország	14,8	14	13,3	12,2	12,2
Dánia	17,9	17,7	16,8	17,2	17,4
Németország	20,6	20	19,7	19	:
Észtország	26	24,2	24,4	23,4	24,4
Írország	27,7	26,2	24,4	22,7	:
Görögország	36	35,7	35,6	34,8	31,8
Spanyolország	29,2	28,6	27,9	26,6	26,1
Franciaország	18,5	17,7	18,2	17,1	:
Horvátország	29,3	29,1	27,9	26,4	24,9
Olaszország	28,3	28,7	30	28,9	27,3
Ciprus	27,4	28,9	27,7	25,2	23,9
Lettország	32,7	30,9	28,5	28,2	28,4
Litvánia	27,3	29,3	30,1	29,6	28,3
Luxemburg	19	18,5	19,8	21,5	:
Magyarország	31,8	28,2	26,3	25,6	19,6
Málta	23,9	23	20,3	19,3	19
Hollandia	16,5	16,4	16,7	17	16,8
Ausztria	19,2	18,3	18	18,1	17,5
Lengyelország	24,7	23,4	21,9	19,5	18,9
Portugália	27,5	26,6	25,1	23,3	21,6
Románia	40,3	37,4	38,8	35,7	32,5
Szlovénia	20,4	19,2	18,4	17,1	16,2
Szlovákia	18,4	18,4	18,1	16,3	:
Finnország	17,3	16,8	16,6	15,7	16,5
Svédország	18,2	18,6	18,3	17,7	18
Egyesült Királyság	24,1	23,5	22,2	22	:

Forrás: EUROSTAT (tsdsc100)

2. melléklet: A jövedelmi egyenlőtlenségeket kifejező GINI együttható alakulása, 2014-2018

Terület	2014	2015	2016	2017	2018
EU28	31,0	31,0	30,8	30,7	:
Belgium	25,9	26,2	26,3	26,0	25,6
Bulgária	35,4	37,0	37,7	40,2	39,6
Csehország	25,1	25,0	25,1	24,5	24,0
Dánia	27,7	27,4	27,7	27,6	27,8
Németország	30,7	30,1	29,5	29,1	:
Észtország	35,6	34,8	32,7	31,6	30,6
Írország	31,1	29,7	29,6	30,6	:
Görögország	34,5	34,2	34,3	33,4	32,3
Spanyolország	34,7	34,6	34,5	34,1	33,2
Franciaország	29,2	29,2	29,3	29,3	:
Horvátország	30,2	30,4	29,8	29,9	29,7
Olaszország	32,4	32,4	33,1	32,7	33,4
Ciprus	34,8	33,6	32,1	30,8	29,1
Lettország	35,5	35,4	34,5	34,5	35,6
Litvánia	35,0	37,9	37,0	37,6	36,9
Luxemburg	28,7	28,5	31,0	30,9	:
Magyarország	28,6	28,2	28,2	28,1	28,7
Málta	27,7	28,1	28,6	28,2	28,7
Hollandia	26,2	26,7	26,9	27,1	27,0
Ausztria	27,6	27,2	27,2	27,9	26,8
Lengyelország	30,8	30,6	29,8	29,2	27,8
Portugália	34,5	34,0	33,9	33,5	32,1
Románia	35,0	37,4	34,7	33,1	35,1
Szlovénia	25,0	24,5	24,4	23,7	23,4
Szlovákia	26,1	23,7	24,3	23,2	:
Finnország	25,6	25,2	25,4	25,3	25,9
Svédország	26,9	26,7	27,6	28,0	27,0
Egyesült Királyság	31,6	32,4	31,5	33,1	:

Forrás: EUROSTAT [ilc_di12]

3. melléklet: Szegénységi kockázatnak kitettek aránya területi típus szerint, 2017*

Terület	Összesen	Vidéki területek	Városok, szuburb területek	Városok
	%	% az össznépességen belül		
EU28	23,5	24,4	21,2	22,1
Belgium	20,7	20,9	15,2	30,1
Bulgária	40,4	51,9	38,0	29,8
Csehország	13,3	11,6	12,7	12,5
Dánia	16,8	13,1	15,7	23,0
Németország	19,7	16,8	17,2	22,3
Észtország	24,4	26,9	22,2	20,7
Írország	24,2	22,4	27,4	23,9*
Görögország	35,6	38,9	33,3	32,7
Spanyolország	27,9	31,1	26,9	24,2
Franciaország	18,2	13,9	20,2	18,5
Horvátország	27,9	33,5	26,3	20,9*
Olaszország	30,0	28,7	27,6	30,4
Ciprus	27,7	29,5	28,8	21,5
Lettország	28,5	33,7	30,7	22,5
Litvánia	30,1	37,2	28,0	19,9
Luxemburg	19,8	18,6	26,3	18,3
Magyarország	26,3	31,0	26,2	19,3
Málta	20,1	2,0	19,8	19,2*
Hollandia	16,7	13,0	13,4	19,8
Ausztria	18,0	13,0	16,4	26,3
Lengyelország	21,9	24,2	18,2	14,6
Portugália	25,1	27,5	19,7	23,2
Románia	38,8	48,5	30,5	19,6
Szlovénia	18,4	17,7	15,8	17,9
Szlovákia	18,1	18,3	17,0	11,2
Finnország	16,6	15,6	15,0	16,3
Svédország	18,3	20,6	15,7	17,5
Egyesült Királyság	22,2	17,4	19,2	24,5*

Forrás: EUROSTAT (ilc_peps11)

Megjegyzés: A csillaggal jelölt tagországok esetében az adatok 2016-ra vonatkoznak.